

УДК 378.016.041:811.112.2

Ленюк Н. М.

ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті запропоновано методика організації самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей під час формування німецькомовної компетенції в діалогічному мовленні, розроблено типологію вправ для навчання діалогів, обґрунтовано методика організації самостійної навчальної діяльності з оволодіння діалогічним мовленням на основі автентичних технічних текстів, визначено особливості організації самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей у ході формування німецькомовної компетенції в різні роки навчання.

Ключові слова: студенти технічних спеціальностей, вправа, діалогічне мовлення, особливості організації, самостійна навчальна діяльність.

В статті предложена методика организации самостоятельной учебной деятельности студентов технических специальностей по формированию немецкоязычной компетенцией в диалогической речи, разработана типология упражнений для обучения диалогам, обоснована методика организации самостоятельной учебной деятельности по овладению диалогической речью на основе использования аутентичных технических текстов, определены особенности организации самостоятельной учебной деятельности студентов технических специальностей по овладению компетенцией в диалогической речи в разные годы обучения.

Ключевые слова: студенты технических специальностей, упражнение, диалогическая речь, особенности организации, самостоятельная учебная деятельность.

The methodology of organization technical German language student's autonomous learning on acquiring dialogue competence has been suggested, the typology of exercises for teaching dialogues has been worked out, the methodology of autonomous learning on acquiring dialogue competence on the basis of authentic technical texts, peculiarities of future technical German language student's autonomous learning on acquiring dialogue competence on different levels have been defined in the article.

Key words: students of technical specialties, autonomous learning, dialogue competence, exercise, peculiarities of organization.

В умовах розширення міжнародних контактів усе більшої ваги набуває вміння спілкуватися іноземною (німецькою) мовою. Сьогодні існує необхідність забезпечити взаємопов'язаний комунікативний і соціокультурний розвиток студентів технічних спеціальностей засобами іноземної мови для підготовки їх до міжкультурного спілкування в різноманітних сферах життєдіяльності [1]. Для реалізації поставлених завдань необхідно забезпечити підготовку студентів з іноземної мови, якій притаманне прагнення постійно її вдосконалювати в процесі самостійної навчальної діяльності.

Зважаючи на незначний (порівняно з більшістю європейських країн) обсяг навчального часу, відведеного на самостійну навчальну діяльність студентів, виникла потреба збільшення кількості годин. Метою такої зміни є швидке та якісне навчання і розвиток навичок самостійної роботи студентів технічних спеціальностей. Завдання, які постають перед ними у процесі вивчення німецької мови, включають: засвоєння необхідного обсягу навчального матеріалу, оволодіння необхідними компетенціями та застосуванням їх на практиці, розвиток комунікативних навичок, удосконалення вмінь і навичок у вільному спілкуванні на професійні теми, удосконалення навичок читання, обробки й аналізу фахової літератури, розвиток самостійної навчальної діяльності.

Методологічні засади іншомовної самостійної навчальної діяльності розробляли такі науковці, як І. Берман, Р. Мартинова, О. Петрашук, В. Плахотник, О. Тарнопольський, А. Хуторської.

Для розвитку самостійної навчальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземних мов дослідники пропонують різні підходи. Так, Н. Бондарєва, К. Єсіпович, Н. Фадєєва доводять доцільність самостійного виконання студентами творчих завдань у позааудиторний час. М. Качалов, Г. Кузнецова, С. Шатілов обґрунтовують правомірність самостійного виконання вправ із закріплення вивченого матеріалу як на заняттях, так і під час позааудиторної роботи. Дж. Дьюї, Т. Ільїна, Т. Караєва, Є. Полат, Т. Сахарова, А. Штейнмец пропонують розвивати вміння іншомовної самостійної діяльності шляхом залучення студентів до розробки професійно-орієнтованих проектів для вирішення відповідних виробничих завдань засобами іноземної мови. Я. Булахова, А. Каменський, Л. Петльована, І. Чирва розробили методики самовдосконалення іншомовних знань за допомогою комп'ютерних технологій як

допоміжних елементів процесу навчання; О. Огурцова, Т. Петрова, П. Сердюков, П. Сисоєв доводять можливість та ефективність іншомовної самостійної навчальної діяльності з використанням Інтернет-ресурсів як складника процесу навчання.

На сучасному етапі існують дослідження, присвячені обґрунтуванню методики навчання діалогічного мовлення студентів першого курсу [2], використанню автентичних завдань на початковому етапі [3], особливостям спілкування у навчально-мовленнєвих ситуаціях із країнознавчою спрямованістю студентів першого курсу [1]. Розвиток діалогічного мовлення у процесі самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей залишається невивченим у зв'язку з певними труднощами: діалогічне мовлення передбачає усне спілкування двох чи більше учасників, що доречно здійснювати на аудиторних заняттях. Отже, постає необхідність урахування його особливостей для раціонального застосування у процесі самостійної навчальної діяльності на занятті з німецької мови.

Мета статті – розробити методику організації самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей у процесі оволодіння німецькомовною компетенцією у діалогічному мовленні.

На думку О. Тарнопольського, формування компетенції в діалогічному мовленні у процесі самостійної роботи є можливим для студентів технічних спеціальностей. Реплікування повинно перейти на рівень міні-діалогів студентів. Як у реплікуванні, так і в міні-діалогах відпрацьовують розпитування, отримання більшої інформації, уточнення тощо [3, с. 30]. Студенти технічних спеціальностей у процесі самостійної навчальної діяльності опрацьовують міні-діалоги відповідно до запропонованих викладачем ситуацій на основі поданих зразків, опор тощо, які одночасно можуть слугувати ключами для самоконтролю [13, с. 37].

Великого значення в навчанні німецької мови у процесі самостійної навчальної діяльності набуває фактор підготовленості та невідповідності висловлювання. Іншомовна мовленнєва компетенція, на думку О. Б. Тарнопольського, має бути професійно-орієнтованою [3, с. 6]. Іншомовна компетенція діалогічного мовлення передбачає вміння спонтанно реагувати на певну ситуацію та висловлювати своє ставлення до неї. На жаль, у процесі самостійної навчальної діяльності превалює саме заздалегідь підготовлене усне мовлення, обтяжене одноманітними засобами та формами роботи.

У процесі самостійної навчальної діяльності студенти I курсу технічних спеціальностей опрацьовують діалоги зі штучно створеними опорами, працюють над створенням діалогів самостійно. Студенти II курсу відпрацьовують вміння створювати власні діалоги, використовуючи опори. Поступово завдання для самостійної навчальної діяльності набувають усе більш творчого характеру.

У методиці організації самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей були виділені групи, які спрямовані на формування у студентів технічних спеціальностей компетенції в діалогічному мовленні.

Навчити студентів спілкуванню на базі тематичних ситуацій є основною метою цієї групи вправ умовно-комунікативних, некомунікативних, із повним або частковим керуванням діяльністю студентів. За рівнем умотивованості в цій групі використовують невмотивовані та вмотивовані вправи. Щодо спрямованості на сприйняття або передачу інформації до цієї групи вправ зараховуємо рецептивно-репродуктивні вправи. До основних видів вправ належать такі: 1) вправи на драматизацію діалогів; 2) відповіді на питання прослуханого тексту; 3) відтворення власного тексту або діалогу. Наведемо приклади.

Вправа 1. Мета вправи: розвиток уміння складати діалоги за зразком. Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, комунікативна. Вид вправи: відтворення власного діалогу. Режим виконання: у парах, письмово.

Прочитайте мікродіалоги й складіть власні за зразком, використовуючи слова й вирази з прочитаного тексту.

1. – Ich hätte eine Frage an Sie!

– Ja, bitte!

– Was versteht man heute unter Kybernetik?

– Heute wird unter Kybernetik eine Wissenschaft über die Steuerung der komplizierten dynamischen Systeme verstanden.

2. – Sagen Sie bitte! Was versteht man unter Biokybernetik?

– Die Biokybernetik untersucht die Regelung, Steuerung und Informationsverarbeitung bei Prozessen, die in Lebewesen, sowie zwischen Lebewesen und ihrer Umwelt ablaufen.

– Danke schön!

3. – Könnten Sie vielleicht sagen, was die technische Kybernetik untersucht?

– Kurz gesagt, untersucht die technische Kybernetik technische Realisierung kybernetischer Modelle, den Entwurf und Aufbau automatischer Systeme.

– Danke ihnen.

4. – Würden Sie mir sagen, was man unter komplizierten dynamischen Systeme, deren Steuerung die Kybernetik untersucht, versteht?

– Wissen Sie, man unterscheidet drei Gebiete der Steuerung.

– Und zwar?

– Es existieren Maschinensteuerung, Steuerung biologischer Vorgänge und die Steuerung der Produktionsprozesse.

До основних видів другої групи вправ належать такі види, як вправи на: 1) складання тематичних діалогів з опорою на різні типи питань (деталізуючи, ключові); 2) продукування тематичних діалогів з опорою на слова та словосполучення. Наведемо приклади.

Вправа 1. Мета вправи: розвиток навичок діалогічного мовлення з опорою на речення. Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, комунікативна. Вид вправи: складання діалогу з опорою на речення. Режим виконання: в парах, письмово.

Дайте відповіді на питання за змістом прочитаного. Уведіть отримані речення з виучуваними ЛО в мікродіалоги та драматизуйте їх.

1. Was ist das Forschungsgebiet «Künstliche Intelligenz»?
2. Welche Unmöglichkeit hat man nach Jahrzehnten der Forschung erkannt?
3. Was ist für eine Maschine ein hoch komplexer Vorgang?
4. Wer wurde der sogenannte Turing-Test entwickelt? Wann?
5. Was sind die klassischer Anwendungsbereich für Künstliche Intelligenz?
6. Wo ersetzen Roboter eine Unzahl menschlicher Handgriffe?
7. Wohin und wann reisten Maschinen im Dienste des Menschen?
8. Welche Mission hatte das Fahrzeug auf dem Mars?

Вправа 2. Мета вправи: розвиток навичок діалогічного мовлення з опорою на слова й словосполучення. Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, комунікативна. Вид вправи: складання діалогу з опорою на ЛО. Режим виконання: у парах, письмово.

Уявіть, що ви зі своїм другом готуєтеся до семінару про можливості комп'ютерних технологій. Запитайте друга, як він використовує комп'ютер та Інтернет; дайте відповіді, використовуючи такі ЛО:

Computer benutzen
im Dienste des Menschen
der Computerprogramm
verschiedene Bereiche
die Information bekommen
im Internet surfen

Таким чином, у процесі самостійної навчальної діяльності відбувається формування вміннь вести різні типи діалогів. На I курсі самостійна навчальна діяльність передбачає оволодіння діалогічними єдностями, міні-діалогами; діалогами з використанням штучних і природних опор; підготовленим діалогічним мовленням; домінування репродуктивно-продуктивних вправ; на II курсі – оволодіння діалогами із використанням штучних і природних опор; підготовленим діалогічним мовленням, розвиток уміннь невідготовленого мовлення; оволодіння діалогами без опор та з природними опорами.

Література:

1. Державні стандарти базової і повної середньої освіти (проект). Базовий навчальний план основної і старшої школи // Іноземні мови. – 2003. – № 1. – С. 3–8.
2. Войнова Ж.Е. Использование учебно-речевых ситуаций со страноведческой направленностью при обучении говорению студентов II курса языкового факультета педагогического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Жанна Евгеньевна Войнова. – Петрозаводск, 1999. – 164 с.
3. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : [навч. посіб.] / Олег Борисович Тарнопольський. – К. : Фірма «ІНККОС», 2006. – 248 с.